

Rapport över fåglar i Hermanstorps våtmark 2017 – 2019

Larsgunnar Nilsson

Tjust Fågelklubb

Bakgrund

Projektet "Hermanstorp – Källsåker natur och kultur i samspel" har bedrivits som ett projekt inom Lokala naturvårdssatsningen, LONA, under åren 2017 till 2019. Det övergripande syftet har varit att stärka och utveckla de höga natur- och kulturvärden som finns vid Källsåker-Hermanstorp. Den biologiska mångfalden skall ökas bland annat genom anläggande av en våtmark så att vatten behålls i landskapet året runt. Genom åtgärderna förväntas området utvecklas till en fågellokal året runt.

Tjust Fågelklubb har deltagit som en part i projektet med syfte att medverka till att våtmarken utvecklas till en för fåglar attraktiv våtmark och en för fågelintresserade attraktiv miljö. Inom projektet har ett fågeltorn anlagts i anslutning till våtmarken och fågelklubben har medverkat både till utformning och placering av fågeltornet. Fågeltornet invigdes i oktober 2018 och har sedan dess blivit ett populärt utflyktsmål både för fågelentusiaster och allmänt naturintresserade. För att öka attraktionsvärdet av fågeltornet även under vinterhalvåret bedriver fågelklubben matning av småfåglar där sedan senhösten 2018.

Tjust Fågelklubb har inom projektet medverkat till att genomföra en kartläggning av fågelbeståndet i området under åren 2017 till 2019. Resultatet från denna kartläggning rapporteras här. Vi har valt att benämna fågellokalen "Hermanstorps våtmark" och denna benämning används i det följande.

Metodik

Att kartlägga fågelbeståndet inom ett område kan ske på flera sätt. I vissa fall kan syftet vara att inventera beståndet av häckande fåglar. Vi har valt att redovisa iakttagelser av fåglar under hela året eftersom området är en viktig rastplats för bl.a. gäss, svanar, änder och tranor under vår och höst.

Kartläggningen baseras på enskilda ornitologers rapportering i Artportalen av iakttagelser i området Hermanstorps våtmark och angränsande rapportområden inlagda i Artportalen under namnen: Källsåker, Mommehål, Våtmarken Målserum, Mommehåls våtmark, Målserums våtmark, Kejserslund, Målserums fågelsjö m.fl. namn. För att inga iakttagelser skall missas har vi valt att redovisa iakttagelser inom en polygonyta som innesluter hela det aktuella området, se figur 1.

Figur 1. Rapportområde Hermanstorps våtmark i denna rapport

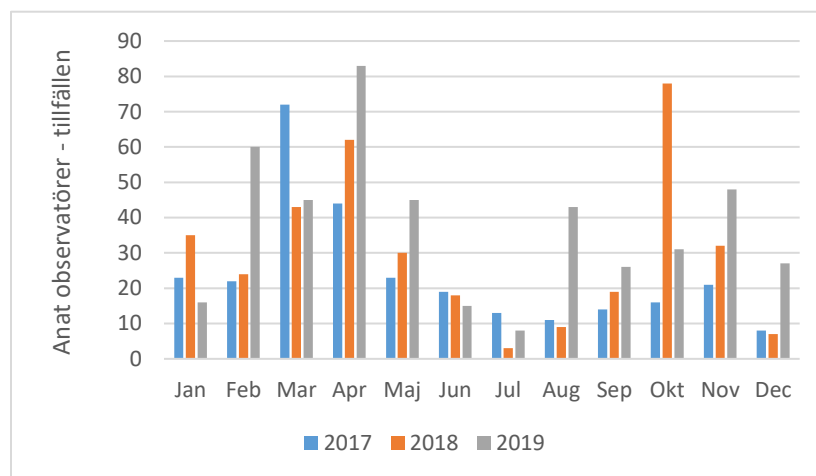
Sedan fågeltornet anlagts vid våtmarken har detta blivit en populär observationsplats. Dessförinnan och även efteråt har populära observationsplatser dessutom varit i anslutning till vägen E22 nära gårdsmiljön vid Mommehål och söderut till avtagsvägen mot Stenberg, strax väster om gårdsmiljön vid Källsåker samt strax väster om ridanläggningen vid Målserum.

Det bör noteras att trivialarter normalt inte har rapporterats från området.

Samtliga resultat från kartläggningen har hämtats från Artportalen och dess redovisningsfunktioner.

Resultat

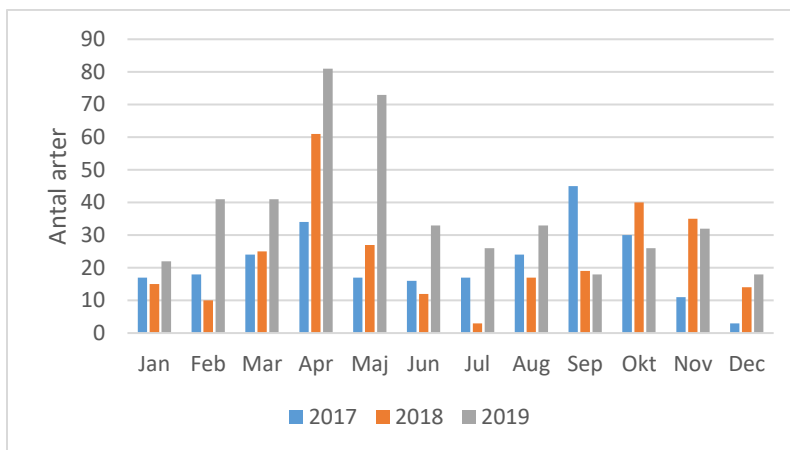
Av figur 2 framgår antal observationstillfällen per månad under åren 2017 till 2019. Ett observationstillfälle motsvarar att en person rapporterat minst en observation dagen i fråga.

Figur 2. Observationsinsats under åren 2017 till 2019.

Den totala observationsinsatsen var under 2017 286 observationstillfällen, under 2018 360 och under 2019 447. Den nedlagda observationstiden beräknad till i medel 0,5 timma per besök har således ökat konstant under de tre åren.

Det framgår även av figur 2 att fågellokalen har en utpräglad karaktär av flyttfågellokal. Avsevärt fler observationstillfällen har lagts in i Artportalen under vår och höst jämfört med under häckningsperioden maj till augusti. Enda undantaget är augusti månad 2019 då många observationer rapporterades av de aftonfalkar som då dök upp i området.

Figur 3. Rapporterat antal arter per månad under åren 2017 till 2019

Av figur 3 framgår totala antalet arter rapporterade per månad åren 2017 till 2019. Det ökade antalet arter är både en funktion av att fågellokalen blivit mera känd och att fler observatörer besökt lokalen och lämnat rapporter. Det totala antalet rapporterade arter var 2017 114 arter, 2018 130 arter och 2019 131 arter.

Under perioden 2017 till 2019 har området utvecklats allt mer mot att bli den våtmark som var det ursprungliga syftet. Instängsling av beteshagar avslutades först under försommaren 2019. För att kunna genomföra stängslingen behövde vattennivån vara låg. Den alltför låga vattennivån innebar att få fåglar rastade i den avsedda våtmarken eller valde lokalen som häckningslokal.

Karaktärsordningar för en våtmark är vadare. Hermanstorps våtmark har ett antal häckande vadare: tofsvipa (några par), enkelbeckasin (några par), rödbena (ca 2 par) och skogssnäppa (i områdets periferi). Många vadare rastar enbart här: grönbena (som mest 11 ex), gluttsnäppa (1 ex 2019), svartsnäppa (2 ex 2019), drillsnäppa (1 ex 2019) och brushane (2 ex 2019). På fälten mellan Mommehål och själva våtmarken rastar årligen storspov och ljunpipare.

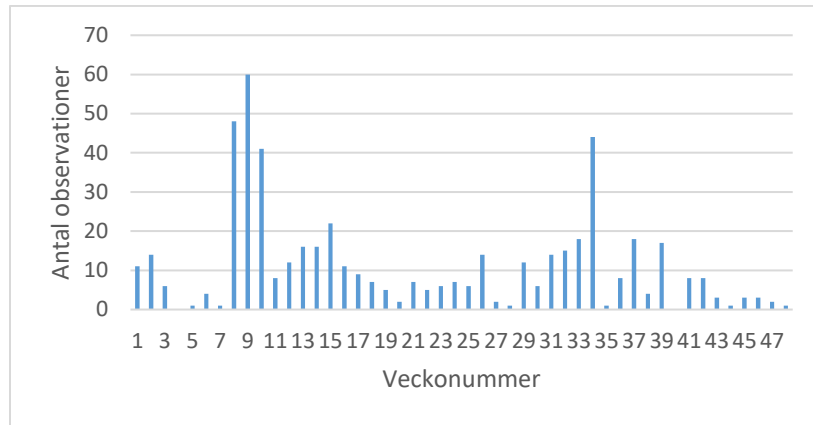
Tjust Fågelklubb satte upp småfågelholkar i området kring fågeltornet 2017. I anslutningen till våtmarken har några holkar för tornfalk satts upp. Fågelklubbens göktytegrupp har dessutom holkar i området. Häckningsresultaten i dessa holkar har kontrollerats årligen.

Under 2018 startade Tjust Fågelklubb matning av småfåglar vid fågeltornet under månaderna oktober till mars. Förutom att gynna fåglarna har syftet varit att stimulera allmänheten att besöka tornet för att förutom att se fåglar vid matningen även se andra spännande fåglar i omgivningen.

Nedan rapporteras anmärkningsvärda observationer årsvis.

År 2017

Under året genomfördes 286 observationstillfällen och 114 arter rapporterades från området. Fördelningen av observationer under året 2017 framgår av figur 4.

Figur 4. Antalet rapporterade observationer veckovis 2017

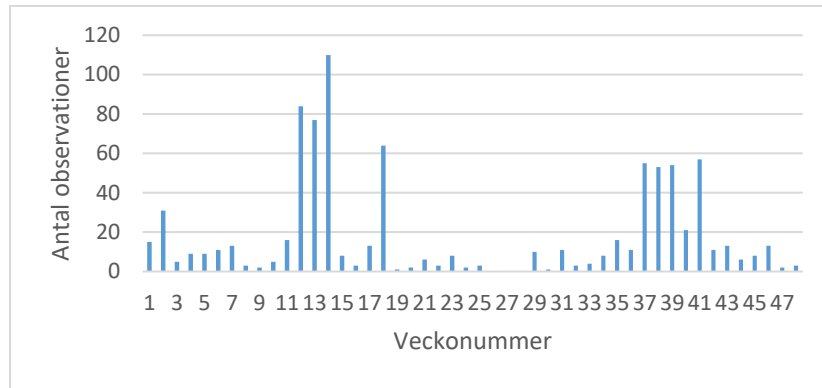
Under året har bl.a. följande anmärkningsvärda fynd gjorts.

Januari:	1 brandkronad kungsfågel, sång/revir
1 fjällvråk, stationär	1 kärrsångare, sång/revir
1 ängspiplärka, rastande	1 gräshoppssångare, sång/revir
2 hornugglor, ringmärktes	
Februari:	Juli:
1 fjällvråk, stationär	1 silltrut, födosökande
Mars:	September:
1 mindre sångsvan, rastande	3 grönbenor, rastande
3 tundrasädgås, rastande	1 rödstrupig piplärka, rastande
April:	1 varfågel, vinterrevir
1 större strandpipare, födosökande	Oktober:
2 mindre strandpipare, födosökande	1 vaktel, rastande
Juni:	December:
3 hornuggla, nyss flygga ungar	Som mest rapporterades 169 rastande sångsvan

Det stora antalet rapporterade observationer veckorna 8, 9 och 10, som ses i figur 4, är främst orsakade av att en mindre sångsvan rastade i området.

År 2018

Under året genomfördes 360 observationstillfällen och 130 arter rapporterades från området. Fördelningen av observationer under året 2018 framgår av figur 5.

Figur 5. Antalet rapporterade observationer veckovis 2018

Under året har bl.a. följande anmärkningsvärda fynd gjorts.

Januari:

- 20 skogsduvor, födosökande
- 100 sångsvan, födosökande

Mars:

- 10 snösparv, rastande
- 1 kungsörn, förbiflygande

April:

- 130 sångsvan, födosökande
- 1 par årta, födosökande
- 1 ägretthäger, rastande

Maj:

- 1 ängshök, förbiflygande

Juni:

- 2 ägretthäger, förbiflygande

September:

- 1 jorduggla, rastande
- 200 sånglärkor, rastande
- 2 smådopping, stationär

Oktober:

- 1 jorduggla, rastande (samma individ som i september)
- 1 blå kärrhök, födosökande
- 2 tundrasädgås, rastande
- 1 spetsbergsgås, rastande
- 150 sångsvan, rastande
- 2 mindre sångsvan, rastande

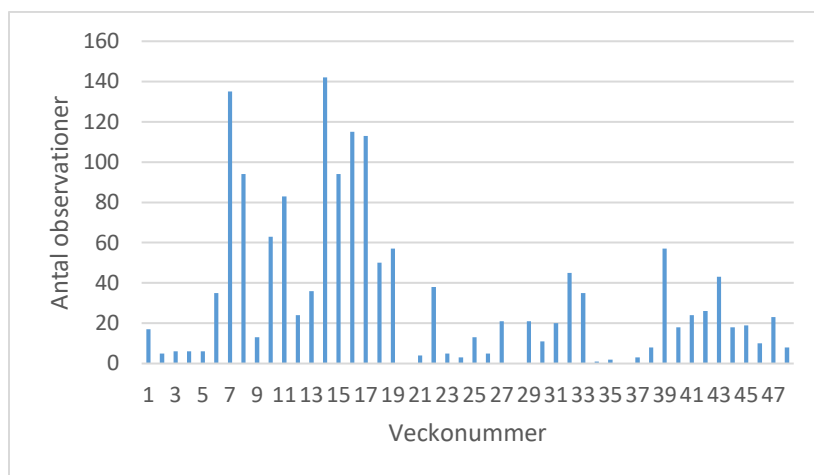
November:

- 1 spetsbergsgås, rastande (samma individ som i oktober)
- 2 mindre sångsvan, rastande (samma individer som i oktober)
- 125 sångsvan, rastande
- 1 prutgås, rastande

Det stora antalet observationer veckorna 12 till 14, som ses i figur 5, har inte föränletts av någon speciellt anmärkningsvärd observation utan av en generellt god tillgång på fåglar i området under denna period.

År 2019

Under året genomfördes 447 observationstillfällen och 131 arter rapporterades från området. Fördelningen av observationer under året 2019 framgår av figur 6.

Figur 6. Antalet rapporterade observationer veckovis 2019

Under året har bl.a. följande anmärkningsvärda fynd gjorts.

Januari:

- 1 pilgrimsfalk, förbiflygande
- 1 enkelbeckasin, rastande
- 1 ängspiplärka, rastande
- 1 fjällvråk, födosökande

Februari:

- 1 röd glada, förbiflygande
- 1 par krickor, födosökande
- 1 trana, födosökande
- 3 dubbeltrast, födosökande
- 30 stare, födosökande
- 1 stenfalk, förbiflygande

Mars:

- 1 havstrut, förbiflygande

April:

- 50 dubbeltrast, rastande
- 1 pilgrimsfalk, sträckande
- 5 årtor, födosökande
- 150 rödvingetrast, rastande
- 1 blå kärrhök, födosökande

Maj:

- 4 årtor, i lämplig häckningsmiljö

Augusti:

- 8 aftonfalk, födosökande

September:

- 3 aftonfalk, den sista av det ovanligt stora antalet i augusti fanns kvar till 5 september

Oktober:

- 6 tundrasädgås, födosökande
- 2 mindre sångsvan, födosökande
- 40 bläsgås, födosökande

November:

- 500 sångsvan, födosökande
- 3 mindre sångsvan, födosökande
- 1 gransångare, födosökande

December:

- 1 berguv, födosökande
- 1 rödvingetrast, födosökande
- 1 fjällvråk, födosökande
- 1 bläsand, födosökande

Det finns inga speciellt anmärkningsvärda arter som lockat till många rapporter i februari, se figur 6, snarare ett allmänt rikt fågelliv. Det stora antalet rapporter i april och maj är sannolikt att Tjust Fågelklubb hade aktiviteten Bemannat fågeltorn under dessa veckor. De årtor, även par, som sågs i maj har rapporterats med häckningsindicer, men ingen säker häckning har rapporterats.

Speciellt anmärkningsvärt är "invasionen" av aftonfalkar i området under slutet av augusti till början av september. Invasionen här var en del av den omfattande invasion av aftonfalk som skedde i hela södra

Sverige under augusti och september. Händelsen finns närmare beskriven i Fåglar och fågelmarker i Tjust 2019.

Sammanfattning

Hermanstorps våtmark har potential att bli en riktigt bra fågelokal. Den försenade stängslingen avklarades i maj 2019 och därefter har bete med hästar kunnat ske så att vegetationens höjd minskat något. Efter stängslingen har även vattennivån kunnat höjas så att en vattenspegel med planerad omfattning kan bildas. Sommaren 2019 var nederbördsfattig så vattennivån kom först under senhösten upp till önskad nivå. Hermanstorps våtmark har av dessa skäl ännu inte utvecklats till den fågelokal den kan bli.

Av antalet rapporter till Artportalen framgår att intresset för att "skåda fågel" i området konstant ökat under åren 2017 till 2019. Av rapporterna framgår att lokalen besökts av ornitologer från andra kommuner även om den stora majoriteten av rapporter kommer från Tjust Fågelklubbs medlemmar.

Fågeltornet i området har blivit en stor succé. Inte bara ornitologer besöker tornet utan även allmänt naturintresserade för att få en naturupplevelse med en trevlig "fikaplats".

När sällsynta fåglar dyker upp i Hermanstorps våtmark resulterar detta direkt i en kraftig ökning av antalet inlagda fynd på Artportalen. Flera sådana tillfällen har skett under åren 2017 till 2019 med t.ex. mindre sångsvan, ägretthäger och aftonfalk.

Som fågelokal har området hitintills främst utmärkt sig som rastlokal för svanar, gäss och tranor. Då är det främst det stora fältet mellan E22 och järnvägen från Mommehål och söderut som lockat fåglarna. Även fälten mellan järnvägen och mot Källsåkers gårdsmiljö har varit populära rastplatser.

När vattennivån blir den avsedda förväntas större flockar av änder rasta i själva våtmarken. Förhoppningsvis kommer våtmarken då även att inbjuda till häckning. Om ängarna i direkt anslutning till vattenspegel blir ordentligt betade finns förhoppning att även vadare kommer till att rasta där.

Hermanstorps våtmark är numera inlagd som enda publika fågelokal i Artportalen och medlemmar i Tjust Fågelklubb har uppmanats att endast rapportera observationer i området under detta lokalamn. Detta innebär förhoppningsvis att samtliga observationer i fortsättningen rapporteras under lokalamnet Hermanstorps våtmark.

Referenser

Artportalen: Artdatabanken, SLU, Uppsala. <https://www.artportalen.se>

Fåglar och fågelmarker i Tjust, Västervik 2017

Fåglar och fågelmarker i Tjust, Supplement 2017:1, Västervik 2017

Fåglar och fågelmarker i Tjust, Västervik 2018

Fåglar och fågelmarker i Tjust, Supplement 2018:1, Västervik 2018

Fåglar och fågelmarker i Tjust, Västervik 2019

Fåglar och fågelmarker i Tjust, Supplement 2019:1, Västervik 2019

Kontaktuppgifter till Tjust Fågelklubb, se
<https://www.tjustfagelklubb.se>